

Λευκωσία, Σεπτέμβριος 1924

« ΠΑΤΕΡΑ, ΔΩΣΕ ΜΟΥ, σε παρακαλώ, εκείνα τα τόπια να τα ξαναβάλω στη θέση τους, να μην ανεβοκατεβαίνω».

Ο Νικόλας, το μεγαλύτερο από τα τρία παιδιά του Αντώνη Νικολάου, στεκόταν πάνω στο ψηλό τριπόδι και τακτοποιούσε τα υφάσματα στο τελευταίο ράφι του μαγαζιού τους. Ήταν μικρό, αλλά διέθετε ό,τι εκλεκτότερο θα μπορούσε να επιθυμήσει ακόμα και ο πιο δύσκολος πελάτης. Με το εμπορικό του δαιμόνιο, ο γερο-Νικόλας, ο πατέρας του Αντώνη, παρότι δεν είχε βγάλει ούτε το δημοτικό, δεν δίστασε να το ανοίξει στο κέντρο του Μακρύδρομου¹, αντί στον Αϊ-Γιάννη², τη γειτονιά του, όπου το πηγαινέλα θα ήταν ευκολότερο, μα η δουλειά λιγότερη. Και δεν το μετάνιωσε. Παρέδωσε στον γιο του μια στρωμένη, κερδοφόρα επιχείρηση, κι αυτός τη βελτίωνε

¹ Η σημερινή οδός Λήδρας, που μαζί με την παράλληλό της, την οδό Ονασαγόρου, είναι δύο από τους πιο εμπορικούς δρόμους της Λευκωσίας.

² Η καλύτερη παλιά γειτονιά της Λευκωσίας, με την αρχιεπισκοπή, τον ιστορικό ναό του Αγίου Ιωάννου και το Παγκύπριο Γυμνάσιο.

ολοένα, προπάντων από τότε που είχε και τη βοήθεια του πρωτότοκού του.

«Έλα, πάρ' τα», του άπλωσε τα τόπια χαμογελώντας. «Σχολαστικός σαν και μένα. Η ακαταστασία κυριολεκτικά μας αρρωσταίνει! Δεν ξέρω αν είναι καλό ή κακό, αλλά η τάξη ήταν πάντα για μένα προτεραιότητα».

«Και για μένα, πατέρα. Όμως το μεγάλο μου όνειρο είναι ν' αποκτήσουμε κάποια μέρα ένα τεράστιο κατάστημα, όπου όλα τα υφάσματα θα χωρούν στο ίδιο ράφι, χωρίς να χρειαζόμαστε τριπόδι για να τα φτάνουμε».

«Αμήν, παιδί μου! Ο Θεός να βοηθήσει να γίνει πραγματικότητα το όνειρό σου. Εγώ, βέβαια, μάλλον δεν θα προλάβω να το δω».

«Τι λόγια είν' αυτά;» τον ψευτομάλωσε ο Νικόλας. «Προσπαθείς να με πείσεις ότι γέρασες ή μπας και ψαρεύεις κομπλιμέντα;»

Κατέβηκε από το τριπόδι γελώντας, το έκλεισε και το πήγε στην αποθήκη. Ο Αντώνης ξανακάθισε πίσω από το μικρό τραπέζι που χρησιμοποιούσε για γραφείο, μουρμουρίζοντας μοιρολατρικά:

«Κακά τα ψέματα! Τα χρόνια φεύγουν καλπάζοντας και δεν ξαναγυρίζουν ούτε μπουσουλώντας».

Ο πελάτης, γύρω στα πενήντα πέντε, λεπτός, φινετσάτος, κομποντυμένος, με ρεπούμπλικα, περιποιημένο μουστακάκι και ύφος ανθρώπου από τζάκι, στάθηκε γι' αρκετά λεπτά έξω από το μαγαζί, πριν αποφασίσει να μπει, σαν να μην του γέμιζε το μάτι. Ωστόσο, καθώς παρατηρούσε τα υφάσματα από κοντά, η έκφρασή του έδειχνε όλο και πιο ευχάριστη έκπληξη.

«Καλημέρα σας», τον χαιρέτησε ο Νικόλας επιστρέφοντας από την αποθήκη.

Γύρισε ξαφνιασμένος. Δεν είχε προσέξει τον Αντώνη, ούτε εκείνος τον είχε πάρει είδηση, σκυμμένος πάνω από το μεγάλο δεφτέρι με τους λογαριασμούς του.

«Καλημέρα σας! Νόμισα πως δεν ήταν κανένας εδώ, και σκεφτόμουν να κλέψω κάτι».

«Δεν το πιστεύω!»

«Ούτε και γω, για να πω την αλήθεια!»

Έβαλαν τα γέλια.

«Λοιπόν; Σε τι μπορώ να σας εξυπηρετήσω;»

«Θα ήθελα να δω μερικά χειμερινά υφάσματα. Είμαι από την Ελλάδα, ξέρετε, και μου είπαν ότι στο νησί σας θα βρω τα καλύτερα αγγλικά κασμίρια».

«Σωστά σας είπαν. Τι χρώματα προτιμάτε;»

«Μπλε, σκούρο γκριζο, καφέ. Δείξτε μου τι έχετε, για να διαλέξω».

«Αμέσως!»

«Από ποιο μέρος της Ελλάδας είστε;» ρώτησε ο Αντώνης μ' ένα φιλικό χαμόγελο πλησιάζοντας.

«Από την Πάτρα, αλλά μένω στην Αθήνα. Λέγομαι Γαβριήλ Ροδόπουλος».

«Αντώνης Νικολάου. Χαίρω πολύ!»

«Και γω!»

«Κι αυτός είναι ο γιος μου ο Νικόλας».

«Το κατάλαβα. Σας μοιάζει».

«Ναι, όλοι έτσι μας λένε», καμάρωσε ο Νικόλας, ξετυλίγοντας τρία τόπια πάνω στον πάγκο. «Χάρηκα για τη γνωριμία, κύριε Ροδόπουλε. Ελπίζω να σας κάνουμε πελάτη».

«Απ' ό,τι βλέπω εδώ, σίγουρα θα με κάνετε!»

«Έχετε δουλειές στην Κύπρο;» ξαναρώτησε ο Αντώνης.

«Ναι. Αρχίζω τώρα συνεργασία μ' έναν μεγάλο εμπορικό όικο. Αν πάει καλά, θα με βλέπετε αρκετά συχνά».

«Το ευχόμαστε, τόσο για σας, όσο και για μας!»

«Και γω! Αυτή τη στιγμή, όμως, βρίσκομαι σε μεγάλο δίλημμα. Δεν ξέρω τι να διαλέξω. Είναι τόσο καταπληκτικά τα υφάσματά σας, που νομίζω ότι θα μπω στον πειρασμό να πάρω και τα τρία».

«Μόλις σκεφτόμουν να σας το προτείνω!» ενθουσιάστηκε ο Νικόλας. «Να σας κόψω από ένα κοστούμι;»

«Κόψτε μου!»

Ακόμα κι όταν δεν αστειεύονταν, η έκφραση και η ελλαδική προφορά του απέπνεαν το πηγαίο του χιούμορ.

«Αν μείνετε μέρες στην Κύπρο, να σας συστήσω κι έναν καλό ράφτη, για να τα πάρετε μαζί σας έτοιμα», προθυμοποιήθηκε ο Αντώνης καθώς ο Νικόλας τύλιγε τα υφάσματα.

«Γιατί όχι; Θα καθίσω περίπου μία βδομάδα. Δεν ξέρω αν θα προλάβει να τα ράψει, αλλά δώστε μου το όνομα και τη διεύθυνσή του. Δεν χάνουμε τίποτα».

«Σωστά».

Έγραψε κάτι σ' ένα χαρτί.

«Ορίστε».

«Σας ευχαριστώ πολύ!»

«Ελπίζω να μείνετε ευχαριστημένος», είπε ο Νικόλας καθώς του έδινε το πακέτο.

«Όσο γι' αυτό, δεν έχω την παραμικρή αμφιβολία! Θα σας στέλλω και πελάτες από την Ελλάδα. Έχω πολλούς φίλους που θα ζηλέψουν μόλις δουν τα καινούρια μου κοστούμια».

«Καλοσύνη σας!»

«Εισ το επανιδείν, λοιπόν. Ωχ! Ήμουν έτοιμος να φύγω χωρίς να πληρώσω, και τότε θα πάννατε πραγματικά τον κλέφτη!» γέλασε πάλι. «Τι σας οφείλω;»

Απόμεινε να τους κοιτάζει εμβρόντητος μόλις άκουσε την τιμή.

«Μόνο; Για τέτοια ποιότητα; Μα εσείς θα χρεοκοπήσετε!»

«Δόξα τω Θεώ, μέχρι τώρα καταφέραμε να το αποφύγουμε», χαμογέλασε ο Αντώνης.

«Ούτε σε μας αρέσει να κλέβουμε τον κόσμο», παρενέβη κι ο Νικόλας συνεχίζοντας το καλαμπούρι καθώς έβαζε τα λεφτά στο ταμείο.

«Μπράβο σας! Είναι πολύ καλό να προχωρά ο άνθρωπος με τον σταυρό στο χέρι, κι ας λένε οι... έξυπνοι το αντίθετο. Φεύγω τώρα. Ελπίζω να τα ξαναπούμε σύντομα».

«Και μεις. Να πάτε στο καλό».

Μόλις πατέρας και γιος έμειναν μόνοι, το ύφος του Αντώνη άλλαξε απότομα.

«Πού τριγυρίζει πάλι αυτός;» φώναξε θυμωμένος, βγάζοντας από την τσέπη του το παλιό ασημένιο ρολόι με την καδένα, οικογενειακό κειμήλιο, που δεν το αποχωρίζοταν ποτέ. «Ορίστε! Δέκα η ώρα, κι ακόμα να φανεί!»

«Δεν λες να το πάρεις απόφαση, ε, πατέρα;» χαμογέλασε ο Νικόλας ειρωνικά και με μια δόση αλαζονείας, σημάδι πως είχε πλήρη επίγνωση της ανωτερότητάς του απέναντι στον μικρότερο αδερφό του.

«Τι να πάρω απόφαση, βρε Νικόλα; Πως έκαμα γιο ανεπρόκοπο; Αυτό δεν πρόκειται να το δεχτώ ποτέ! Θα τον αλλάξω εγώ, που να χαλάσει ο κόσμος!»

«Πώς;»

«Με οποιονδήποτε τρόπο. Ακόμα και με ξύλο, αν χρειαστεί».

«Δεν αλλάζει ο Θόδωρος, πατέρα, ό,τι και να κάμεις. Κι ο λόγος είναι απλός. Δεν έχει ούτε φιλοδοξίες ούτε

απαιτήσεις. Εὖν' ευχαριστημένος με ὅ,τι του δίνει η ζωὴ ἀπὸ μόνη της».

«Αὐτὸ που λέω και γω, δηλαδή! Εἶναι ανεπρόκοπος!»

«Ὁχι. Απλῶς βλέπει τα πράγματα με τη δική του φιλοσοφία».

«Τι ξέρει ο αδερφός σου ἀπὸ φιλοσοφία, ρε Νικόλα, που δεν κατάφερε να βγάλει οὔτε το γυμνάσιο³» φού-ντωσε τώρα για τα καλὰ η οργή του Αντώνη. «Απορώ πὼς ἔφτασε και μέχρι την τρίτη τάξη!»

«Εντάξει, δεν ἦταν καλὸς στα γράμματα».

«Εξαιτίας της τεμπελιάς του, γιατί βλάκας δεν εἶναι. Και τώρα συνεχίζει το ἴδιο βιολὶ. Αν δεν εἶχε ἀνάγκη τα λεφτὰ για τα ρούχα του και τις κολόνιες, που τις λούζεται με τα λίτρα, δεν θα πατούσε καν το πόδι του στο μαγαζί».

«Ἐέχασες τα γαρίφαλα», γέλασε κοροϊδευτικὰ ο Νικόλας.

«Εκείνα δεν τ' αγοράζει, τα κόβει ἀπὸ την αυλή μας. Κι ἅμα δεν βρίσκει, βάζει χέρι και στους κήπους της γειτονιάς. Θέλει κάθε μέρα κι ἓνα φρέσκο, βλέπεις, και μάλιστα κόκκινο, για το καμπανελλί⁴ του ποδηλάτου του, μπας και δεν εντυπωσιάσει τα κορίτσια, ο καζανόβας του Αἰ-Γιάννη!»

«Καζανόβας! Μη χειρότερα!»

Παρότι δεν εἶχε τον Θόδωρο περὶ πολλοῦ, κι ἀκόμα ο χρόνιος, ακαταλάγιαστος θυμὸς που ἐνιωθε ἐναντίον του, ὥρες ὥρες ἔφτανε μέχρι το μίσος, εκείνη τη στιγμή το αἶσθημα δικαιοσύνης ξύπνησε ἀναπάντεχα μέσα του.

³ Στην Κύπρο, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, τα δευτεροβάθμια σχολεῖα ἦταν εξατάξια γυμνάσια, μετὰ χωρίστηκαν σε τριτάξια γυμνάσια και τριτάξια λύκεια.

⁴ Κουδουνάκι.

«Με τους πελάτες, όμως, τα καταφέρνει καλύτερα από μας, πρέπει να το παραδεχτούμε. Δεν του γλιτώνει κανένας! Στον Ροδόπουλο θα πουλούσε πάνω από δέκα κοστούμια!»

Ο Αντώνης μελαγχόλησε απότομα. Η οργή εξαφανίστηκε από το βλέμμα του και στη θέση της απλώθηκε μια απέραντη τρυφερότητα, ανακατεμένη με πόνο. Αναστέναξε βαθιά, κουνώντας το κεφάλι του.

«Ναι... έχει τη γλύκα και τη γοητεία της μάνας σας. Ήταν τόσο όμορφη, τόσο ευγενική! Δεν σου έκανε καρδιά να της χαλάσεις χατίρι. Και τόσο ντελικάτη, που φοβόμουν μήπως ραγίσει, κάθε φορά που την άγγιζα».

Ο Νικόλας του χάιδεψε τον ώμο συγκινημένος.

«Φαίνεται πως τα δέκα χρόνια που πέρασαν δεν μπόρεσαν να μαλακώσουν τον πόνο σου, πατέρα».

«Όχι, δεν μπόρεσαν», αναστέναξε πάλι βαθιά ο Αντώνης. «Την αγαπούσα πολύ... τη λάτρευα! Κι ας μην κατάφερα να την κάμω ευτυχισμένη... ούτε και γω να βρω κοντά της την ευτυχία που ονειρευόμουν».

«Το ξέρω... το έβλεπα στα μάτια σας, που ήταν πάντα λυπημένα. Τη μητέρα δεν την ευχαριστούσε τίποτ' άλλο από τα βιβλία, τη μουσική... και τη συντροφιά του Θόδωρου...» απόσωσε με δυσκολία, σφίγγοντας τα χείλη, σαν για να τα εμποδίσει να ξεστομίσουν τα λόγια που του έκαιγαν τη γλώσσα.

«Αυτό γιατί το λες;» αντέδρασε ζωηρά ο Αντώνης. «Σας αγαπούσε το ίδιο και τους τρεις, με όλη την ψυχή της!»

«Ναι, σίγουρα! Όμως ο Θόδωρος ήταν φτυστός εκείνη και στην ομορφιά και στον χαρακτήρα, πιστό αντίγραφο της. Δικαιολογημένα του είχε αδυναμία», προσπάθησε

πάλι να κρατηθεί μέσα στα πλαίσια της αξιοπρέπειας. «Η Ελένη έμοιασε και στους δυο σας. Πήρε από σένα τον δυναμισμό κι από τη μάνα μας τα υπόλοιπα...»

Δίστασε λίγο, μα τελικά αποφάσισε να κάνει την ερώτηση που κρατούσε από καιρό αναμμένη την περιέργειά του.

«Πώς συνέβη να την παντρευτείς, πατέρα;»

«Την ερωτεύτηκα. Ήταν είκοσι χρονών και γω τριάντα πέντε. Από τη στιγμή που την είδα να μπαίνει στο μαγαζί, όλες οι άλλες γυναίκες έπαψαν να υπάρχουν για μένα, λες και μου έκανε μάγια. Τέτοια ομορφιά, τέτοια αρχοντιά πρώτη φορά αντίκριζαν τα μάτια μου! Αποφάσισα μεμιάς πως την ήθελα για γυναίκα μου και, πως αν δεν γινόταν, δεν θα παντρευόμουν ποτέ. Φρόντισα κι έμαθα τ' όνομά της, πού έμενε, ποια ήταν η οικογένειά της... Καταγόταν από αριστοκρατικό σόι, μα ξεπεσμένο. Το δικό μου ήταν ταπεινό και γω είχα δουλέψει σκληρά για να φτάσω κάπου. Δεν είχα σπουδαία μόρφωση, όμως είχα λεφτά. Πίστευα πως θα συμπληρώναμε ο ένας τον άλλο και θα ήμασταν ταιριαστό ζευγάρι. Εκείνη θα κρατούσε το νοικοκυριό και θα μου γεννούσε πολλά παιδιά, που τα λαχταρούσα, γιατί δεν είχα αδέρφια, και γω θα την έκανα βασίλισσα! Στα μάτια των ερωτευμένων, βλέπεις, όλα φαίνονται ρόδινα και απλά».

Σταμάτησε να μιλά κι απόμεινε χαμένος στις αναμνήσεις του, με το βλέμμα στο κενό κι ένα θλιμμένο χαμόγελο να έχει σχηματιστεί στα χείλη του.

«Και μετά;» ρώτησε ο Νικόλας συνεπαρμένος.

«Μετά δεν έβρισκα ησυχία. Η σκέψη πως θα μπορούσα να τη χάσω με τρέλαινε, κι ακόμα περισσότερο η αβεβαιότητα. Θα με δεχόταν για άντρα της; Έπρεπε

να το μάθω το γρηγορότερο, για να μπει ένα τέλος στο μαρτύριό μου. Μάζεψα όλο μου το κουράγιο και πήγα να τη ζητήσω από τον πατέρα της, έναν αληθινό άρχοντα, χήρο από χρόνια κι αφοσιωμένο ολόψυχα στη μοναχόκορη του. Εκείνος, με την αξιοπρέπεια που τον χαρακτήριζε, κατάφερε να κρύψει και τη χαρά του, που θα την πάντρευε χωρίς προίκα, και τη λύπη του, που θα έκανε γαμπρό κάποιον κατώτερό του».

«Εκείνη τι είπε;»

«Μόνο τέσσερις λέξεις: “Ό,τι θέλεις εσύ, πατέρα”. Θυμάμαι τη μέρα του γάμου μας σαν να ’ταν χθες. Έμοιαζε με νεράιδα μέσα στο νυφικό της, λες και είχε βγει από παραμύθι. Όση ώρα κρατούσε το μυστήριο, της κρατούσα και γω το χέρι σφιχτά, μπας κι εξαφανιζόταν και δεν την ξανάβλεπα...»

«Ε, λοιπόν, δεν θα το φανταζόμουν ποτέ πως είσαι ρομαντικός κατά βάθος, κύριε Αντώνη!» γέλασε ο Νικόλας, πασχίζοντας να κρύψει πόσο είχε συγκλονιστεί.

Εκείνος συνήλθε απότομα, τον αγριοκοίταξε, σαν να ντράπηκε και συνάμα να εξοργίστηκε με τον εαυτό του που είχε παρασυρθεί από τις αναμνήσεις.

«Ποιος είναι ρομαντικός, μωρέ; Εγώ είμαι άνθρωπος του παζαρκού⁵, προσγειωμένος!»

«Και φιλόδοξος. Και χαίρομαι που σου μοιάζω! Να δεις που σε λίγο καιρό θα καταφέρουμε ν’ ανοίξουμε ένα από τα μεγαλύτερα υφασματοπωλεία της Χώρας⁶! Το ’βαλα στόχο την ίδια κιόλας μέρα που τέλειωσα την Εμπορική Σχολή».

⁵Του εμπορίου, της αγοράς.

⁶Έτσι έλεγε παλιά ο λαός τη Λευκωσία. Πολλοί το συνηθίζουν και μέχρι σήμερα.

Ο Αντώνης χαμογέλασε, κουνώντας το κεφάλι του με καμάρι, αλλά και με την απογοήτευση που τον ταλάνιζε ασταμάτητα εξαιτίας του Θόδωρου.

«Το ξέρω, μου το έχεις πει τόσες φορές, που και να ήθελα να το ξεχάσω, δεν θα μπορούσα. Ευτυχώς που έχω και σένα, γιε μου, για να κληρονομήσεις τη δουλειά, όπως την κληρονόμησα και γω από τον πατέρα μου. Γιατί αν περιμένω από τον αδερφό σου... Μα πού είν' αυτός επιτέλους;» αγρίεψε πάλι, ξανακοιτάζοντας το ρολόι του. «Σήμερα το παράκαμε! Δεν πάει άλλο αυτό το βιολί, θα του τρίξω τα δόντια για τα καλά!»

«Να του τα τρίξεις, πατέρα! Καιρός είναι! Για να μάθει να μην εξαφανίζεται, προπάντων άμα τον χρειαζόμαστε για να τα βγάζει πέρα μαζί της...»

«Μαζί με ποιαν;»

«Κοίτα μόνος σου...»

Του 'δειξε με το βλέμμα τον δρόμο.

«Ωχ, η Παπαδοπούλαινα!» ξεφώνισε πανικοβλημένος ο Αντώνης.

Η κυρία Μελισσάνθη Παπαδοπούλου, στρουμπουλή, ροδομάγουλη, κοκέτα, παρ' όλα τα κιλά και τα χρονάκια της, ντυμένη στην τρίχα, με ταγεράκι, καπελάκι και τσάντα, όλα της τελευταίας μόδας, ερχόταν προς το μαγαζί βαδίζοντας με τέτοια σβελτάδα, που, αν την κοίταζε κάποιος από τα γόνατα και κάτω, θα την έπαιρνε για δεκαοχτάρα. Ο Αντώνης ένιωσε το αίμα να του ανεβαίνει στο κεφάλι, νόμισε πως θα πάθει συμφόρηση.

«Ανάλαβέ την εσύ, εγώ πάω να κρυφτώ», ψέλλισε βραχνά, έτοιμος κιόλας να τρέξει προς την αποθήκη.

Ο Νικόλας έκανε τάχα πως απορεί καθώς αγωνιζόταν να συγκρατήσει τα γέλια του.

«Μα γιατί, πατέρα; Αφού το ξέρεις ότι σε συμπαθεί».

«Να μου λείπει! Κάθε φορά της κατεβάζουμε όλα τα τόπια και ποτέ δεν αγοράζει τίποτα!»

«Εκτός κι αν βάλει το χέρι του ο Θόδωρος... για να λέμε και του στραβού το δίκιο. Εκείνος κάτι καταφέρνει πάντα να της πουλά, παρότι δεν έρχεται για να ψωνίζει, αλλά για να σε βλέπει».

«Ε, λοιπόν, σήμερα δεν θα με δει καθόλου, για να το πάρει απόφαση μια για πάντα και να μην ξαναπατήσει εδώ μέσα!»

«Αυτό δεν νομίζω πως θα το καταφέρεις με τη φυγή. Μόνο ένας τρόπος υπάρχει για να σταματήσει τις... εισβολές της στο μαγαζί».

«Ποιος;»

«Να την παντρευτείς. Χήρα εκείνη, χήρος και συ, θα ταιριάζετε μια χαρά!»

«Παράτα με, βρε Νικόλα, που με πήρες στον μεζέ πρωί πρωί», ξέσπασε τώρα πάνω του ο Αντώνης καθώς ορμούσε στην αποθήκη με φούρια.

Μόλις η πόρτα βρόντηξε πίσω του, ο Νικόλας μπόρεσε πια να γελάσει ελεύθερα, μα μόνο για μερικά δευτερόλεπτα. Όταν είδε την κυρία Παπαδοπούλου πανέτοιμη γι' άλλη μια έφοδο στο μαγαζί, τα γέλια του κόπηκαν απότομα.

«Ανάφανε⁷, επιτέλους, ρε Θόδωρε!» μούγκρισε μέσ' από τα δόντια του. «Λαμπάδα θέλεις να σου ανάψουμε; Τι στον διάολο κάνεις τόσες ώρες;»

⁷ Εμφανίσου.

Ο Θόδωρος, ανέμελος, έκοβε βόλτες με το ποδήλατο στα γραφικά δρομάκια του Αϊ-Γιάννη, πατώντας κάθε τόσο το κουδουνάκι, στολισμένο με το απαραίτητο κόκκινο γαρίφαλο. Οι κοπέλες της γειτονιάς κρυφαναστεύαζαν στο πέρασμά του, ρίχνοντάς του λοξές, φλογερές ματιές, μα εκείνος χαμογελούσε με το αυτάρεσκο ύφος του γόη χωρίς να τους δίνει σημασία. Ωστόσο πολλές είχαν δεχτεί τα χάδια του και είχαν γευτεί τα φιλιά του, παρότι καμία δεν τόλμησε ποτέ να το ομολογήσει. Το κρατούσαν όλες επτασφράγιστο μυστικό, από τον φόβο της μικρής κοινωνίας τους, υποταγμένες στη διαχρονική θέση της γυναίκας, παρά την εξόφθαλμη αδικία σε βάρος της. Εκείνος, αντίθετα, θεωρούσε ιδιαίτερα τιμητική τη φήμη του γυναικοκατακτητή και δεν έδειχνε καμία διάθεση να τη διαφεύσει. Απολάμβανε μ' ευγνωμοσύνη τις χαρές που του πρόσφερε η ζωή, κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε στιγμή, χωρίς να ζητά τίποτα παραπάνω, χωρίς άλλη καμία φιλοδοξία εκτός από την καλοπέραση. Ήξερε πως ο Νικόλας τον κατηγορούσε γι' αυτό, πως τον ειρωνευόταν και τον περιφρονούσε, μα δεν του καιγόταν καρφί, αφού ο ίδιος το θεωρούσε ευλογία. Στη σκέψη, μάλιστα, του μεγάλου αδερφού του, ένιωθε πάντα κάτι σαν οίκτο, παρότι τον θαύμαζε κι αναγνώριζε τα προσόντα του. Τον λυπόταν που δεν μπορούσε να ζήσει, ν' απολαύσει τις μικρές χαρές που έφτιαχναν την ευτυχία, όπως το φθινοπωρινό αεράκι που ανέμιζε τώρα τα πλούσια μαύρα μαλλιά του, και τις μεθυστικές ευωδιές από τα λουλούδια, που έσμιγαν όλες μαζί σ' ένα μοναδικό, ανεπανάληπτο άρωμα, ασύγκριτα καλύτερο κι από το πιο ακριβό βιομηχανικό παρασκεύασμα. Κι ακόμα τα κλαδιά με τα όψιμα ή τα πρώιμα φρούτα που κρέμονταν έξω από τα μικρά περιβόλια, και δεν

είχε παρά ν' απλώνει το χέρι του για να κόβει όσα ήθελε καθώς περνούσε με το ποδήλατο, χωρίς να διανοείται ούτε στιγμή πως αυτό ήταν κλοπή, όπως δεν ήταν ούτε τα γαρίφαλα που μάζευε από τους ξένους κήπους, για να τα προσφέρει στα κορίτσια. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα...

Ωστόσο, μόλις έφτασε στ' αφτιά του η υπέροχη μελωδία του ναπολιτάνικου τραγουδιού σε πρίμο σεκόντο⁸, πριν ακόμα στρίψει στη γωνία του στενού δρόμου, η έκφρασή του άλλαξε μεμιάς. Τα μεγάλα βαθυκάστανα μάτια του γέμισαν τόση γλύκα, που θα 'λεγες πως, όπου να 'ταν, θα ξεχυνόταν από μέσα τους γνήσιο θυμαρίσιο μέλι, και στο χαμόγελό του δεν έβλεπες πια ούτε ίχνος αλαζονείας, μόνο συγκίνηση και τρυφερότητα, που έκαναν την καρδιά του να βροντοχτυπά. Δεν χρειαζόταν να καταλάβει τα λόγια. Το ηδονικό σκίρτημα και η ερωτική ανατριχίλα που του προκάλεσαν ήταν η καλύτερη μετάφραση.

Σταμάτησε το ποδήλατο έξω από το παράθυρο απ' όπου ακούγονταν οι δυο θεσπέσιες γυναικείες φωνές, έκλεισε τα μάτια κι απόμεινε να ρουφά με κάθε κύτταρο του κορμιού του τη μαγευτική μελωδία του *Σάντα Λουτσιά*⁹, φέρνοντας αδιάκοπα μπροστά του την εικόνα της κοπέλας που τον είχε ήδη σκλαβώσει, χωρίς ο ίδιος να το συνειδητοποιεί, κι ακόμα λιγότερο εκείνη...

Η Κατερίνα, η ξανθιά, λυγερόκορμη καλλονή με τα σμαραγδένια μάτια και το αλαβάστρινο δέρμα, είχε έρθει από τη Νάπολη, κοριτσάκι ακόμα, μαζί με τη θεία της, όταν ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος άπλωσε τη μαύρη σκιά του πάνω και από τη δική τους πατρίδα.

⁸ Πρώτη και δεύτερη φωνή.

⁹ Πολύ γνωστό ναπολιτάνικο τραγούδι.

Η καλή τους τύχη και η ανθρωπιά των Κυπρίων τις βοήθησαν να βρουν ένα σπιτάκι στη γειτονιά του Αϊ-Γιάννη, όπου φτωχοί και πλούσιοι ζούσαν αδελφωμένοι, μοιράζονταν χαρές και λύπες και πάσχιζαν ν' απαλύνουν τον πόνο των ξεριζωμένων που τους έστελνε η μοίρα, προσφέροντάς τους την αγάπη και τη ζεστασιά μιας οικογένειας, ας ήταν και θετής. Η θεία Σοφία αφέθηκε μ' ευγνωμοσύνη σ' αυτή τη γλυκιά ψευδαίσθηση, χωρίς να νιώσει ούτε για μια στιγμή ταπεινωμένη από τα φαγητά που της έφερναν οι γειτόνισσες μέχρι να στήσει το δικό της νοικοκυριό. Κι όταν τα κατάφερε, άρχισε με τη σειρά της ν' ανταποδίδει, φτιάχνοντας κάθε μέρα κι από μια πεντανόστιμη ναπολιτάνικη λιχουδιά.

Ωστόσο το μεγαλύτερο ταλέντο της δεν ήταν η μαγειρική, αλλά το ράψιμο. Στη Νάπολη έφτιαχνε από νεαρή όχι μόνο τα δικά της φορέματα, μα και της αδερφής της και της μητέρας τους. Κι αργότερα έγινε επαγγελματίας, η πιο ξακουστή μοδίστρα της πόλης. Το εργαστήρι της ήταν πάντα γεμάτο από τις κυρίες της καλής κοινωνίας, που της χαλάλιζαν όσα λεφτά και να τους ζητούσε. Ένας τέλειος συνδυασμός του «τερπνού μετά του ωφελίμου». Για τη Σοφία αυτό σήμαινε την απόλυτη επιτυχία. Τώρα ωστόσο σήμαινε απλώς την επιβίωση, τη δική της και της Κατερίνας...

Ο Θόδωρος χρειάστηκε αρκετά δευτερόλεπτα για να ξαναγυρίσει στην πραγματικότητα μετά που στάματησε το τραγούδι. Άνοιξε τα μάτια συνεχίζοντας να χαμογελά, μα μόλις κοίταξε το ρολόι του, αλαφιάστηκε. Το χαμόγελο χάθηκε μεμιάς από τα χείλη του και η έκφρασή του πρόδιδε τώρα μόνο τον πανικό που τον είχε κυριέψει.

«Ποπό, τι έχω ν' ακούσω! Θα με φάνε με τα ρούχα κι οι δυο τους!» μουρμούρισε, με το άγχος να του κόβει την ανάσα καθώς τα πόδια του γύριζαν τα πεντάλια με ταχύτητα πρωταθλητή.

Στο μεταξύ, ο Νικόλας είχε καταφέρει να ξαναβρεί την ψυχραιμία του και να υποδεχτεί την ανεπιθύμητη επισκέπτρια με το ευγενικό, επαγγελματικό του χαμόγελο.

«Καλώς την κυρία Παπαδοπούλου!»

«Καλημέρα, Νικόλα», τον αντιχαιρέτησε εκείνη ξερά, φέρνοντας ολόγυρα το βλέμμα της με ύφος Ηρακλή Πουαρό. «Μόνος σήμερα;»

«Όχι... δηλαδή ναι... Ο πατέρας μου είχε κάποια δουλειά και βγήκε...»

Μπερδεύτηκε προσπαθώντας να γίνει πειστικός, μα η καχυποψία στη φωνή και στο ειρωνικό της χαμόγελο μαρτυρούσε πως δεν είχε χάψει το ψέμα του.

«Κρίμα! Ήθελα τη γνώμη του για ένα ύφασμα. Δεν πειράζει, θα ξαναπεράσω».

«Εντάξει. Ελπίζω την επόμενη φορά να μπορέσει να σας εξυπηρετήσει».

«Και γω το ελπίζω. Γεια σου, Νικόλα».

«Να πάτε στο καλό!»

Πριν προλάβει να ξεφυσήσει με ανακούφιση βλέποντάς τη να φεύγει, κατέφθασε αναπάντεχα ο Θόδωρος, λαχανιασμένος και καταϊδρωμένος.

«Ω! Τι βλέπουν τα μάτια μου!... Τη χαριεστάτη και ωραιοτάτη κυρία Παπαδοπούλου μας, πιο νέα και πιο γοητευτική από κάθε άλλη φορά!...» φώναξε φράζοντάς της τον δρόμο καθώς αγωνιζόταν να ξαναβρεί την κανονική του ανάσα. «Η παρουσία σας λαμπρύνει πάντα το κατάστημά μας, από το πάτωμα μέχρι το ταβάνι!...»

Της φίλησε το χέρι με την πείρα του συνοικιακού δον ζουάν που είχε αποκτήσει.

«Σ' ευχαριστώ, Θόδωρε, παρότι νομίζω πως υπερβάλλεις...» έκανε τάχα σεμνά η κυρία Μελισσάνθη, κολακευμένη ωστόσο μέχρι και το τελευταίο κύτταρο του πληθωρικού κορμιού της.

«Δεν υπερβάλλω καθόλου! Λέω απλώς την αλήθεια. Η ακτινοβολούσα ομορφιά σας δεν χρειάζεται κομπλιμέντα!»

«Σιγά, ρε Θόδωρε! Παγόνι την έκαμες και δεν θα συμμαζεύεται πια με τίποτα!» μουρμούρισε ο Νικόλας, πασχίζοντας να πνίξει τα γέλια του.

«Κι από ψώνια, πώς τα πήγαμε σήμερα; Βρήκαμε κάτι που μας άρεσε;» αποφάσισε εκείνος να αφήσει επιτέλους τις σάλτσες και τις γαρνιτούρες και να μπει στο ψητό.

Η κυρία Παπαδοπούλου αναστέναξε απογοητευμένη, λοξοκοιτάζοντας τον Νικόλα με σημασία.

«Όχι, Θόδωρε... ούτε καν έφαξα, αφού ο πατέρας σας, που θα μου έδινε τη γνώμη του, έλειπε. Δεν πειράζει. Θα ξαναπεράσω κάποια άλλη φορά...»

«Τι πράγμα; Και γω γιατί είμαι δω; Α, τώρα με πληγώσατε, μαντάμ... με πληγώσατε βαθιά και πρέπει να επανορθώσετε. Για ελάτε να δούμε μαζί τα καινούρια υφάσματα που παραλάβαμε μόλις χθες. Στοιχηματίζω πως δεν θα ξέρετε ποιο να πρωτοδιαλέξετε!»

Την τράβηξε μαλακά προς τον πάγκο, γνέφοντας με τρόπο στον Νικόλα να εξαφανιστεί. Εκείνος, λες και περιμένε την ευκαιρία, έτρεξε αμέσως να βρει τον πατέρα του στην αποθήκη καθώς η κυρία Μελισσάνθη ακολουθούσε τον αδερφό του σαν υπνωτισμένη από τη γοητεία

και την αισθησιακή φωνή του. Ούτε που κατάλαβε τότε βρέθηκε να θαυμάζει τα μονόχρωμα και τα εμπριμέ βαμβακερά, μεταξωτά ή μάλλινα που ξετύλιγε από τα τόπια ο Θόδωρος και τα άπλωνε μπροστά της.

«Είναι πραγματικά υπέροχα», ψιθύρισε εκστασιασμένη.

«Τι σας έλεγα;»

«Είχες δίκιο. Δεν μπορώ ν' αποφασίσω ποιο θα μου ταίριαζε καλύτερα».

«Εσείς δεν μπορείτε ν' αποφασίσετε», τη μαγνήτισε γ' άλλη μια φορά με το αφοπλιστικό του χαμόγελο, «εγώ όμως αποφάσισα ήδη ότι σας ταιριάζουν όλα! Με τέτοια επιδερμίδα... με τέτοια μάτια... ποιο δεν θα φαινόταν ακόμα ωραιότερο πάνω σας;»

«Δηλαδή... με συμβουλεύεις να διαλέξω ένα στην τύχη;»

«Όχι. Σας συμβουλεύω να πάρετε ένα από το κάθε τόπι. Οι φίλες σας θα πρασινίσουν από τη ζήλια τους άμα σας δουν να τα φοράτε!»

«Λες;»

«Να πρασινίσουν; Σίγουρα!»

«Τι χιούμορ που το 'χεις, βρε Θόδωρε!» γέλασε φιλάρεσκα η κυρία Μελισσάνθη. «Εννοώ, λες να πάρω ένα από το κάθε τόπι;»

«Και πάλι σίγουρα! Λοιπόν; Να τα κόψω;»

Κρατούσε ήδη το ψαλίδι. Εκείνη έγενεψε καταφατικά, παραδομένη πια αμαχητί στην ακαταμάχητη γοητεία του.

Ο Αντώνης όργωνε την αποθήκη, κατά μήκος και κατά πλάτος, σαν θηρίο στο κλουβί. Κόντευε να πλαντάξει από τα νεύρα του όσο η ώρα περνούσε και η... θαυμάστριά

του δεν ξεκουμπιζόταν από το μαγαζί. Μόλις είδε τον Νικόλα να μπαίνει, ξέσπασε πάνω του για δεύτερη φορά.

«Ευτυχώς που σε άφησα να την ξεφορτωθείς! Έσκασα εδώ μέσα!»

«Τι να σου κάμω, πατέρα; Δεν φταίω εγώ αν μπήκε ο Θόδωρος καθώς έφευγε».

«Άλλος και κείνος! Τόσες ώρες ήταν άφαντος. Δεν μπορούσε να καθυστερήσει ακόμα πέντε λεπτά;»

«Δεν πειράζει. Ουδέν κακόν αμιγές καλού. Στο τέλος κάτι θα καταφέρει να της πουλήσει, όπως πάντα».

«Μακάρι! Ωστόσο αυτή τη φορά δεν το νομίζω...»

«Εγώ είμαι σίγουρος! Τον αδερφό μου κανένας δεν μπορεί να τον παραπονέσει. Η μάνα μας τον πήγαινε ακόμα και στα πανηγύρια, επειδή του άρεσαν... κι ας ήταν η μεγαλύτερη θυσία για κείνη! Αν δεν του είχε τόσο μεγάλη αδυναμία, μπορεί να ζούσε τώρα...»

Η φωνή του πνίγηκε μέσα στον λυγμό που πάσχιζε να συγκρατήσει, το βλέμμα του έγινε ξαφνικά σκληρό σαν ατσάλι κι ολάκερο το πρόσωπό του συσπάστηκε, προδίδοντας την άγρια φουρτούνα που ταλάνιζε την ψυχή του για χρόνια και δεν έλεγε να καταλαγιάσει.

«Όχι...» διαφώνησε μαλακά ο Αντώνης, με τη δική του οργή να ξεθυμαίνει απρόσμενα. «Σου το έχω πει πολλές φορές και θα σου το ξαναπώ: Δεν φταίει ο Θόδωρος που η μάνα σας ήπια μολυσμένο νερό στο πανηγύρι του Κατακλυσμού¹⁰ κι έπαθε τύφο».

«Εκείνος όμως ήταν η αιτία που πήγαν!»

¹⁰ Η γιορτή του Αγίου Πνεύματος, η οποία παλαιότερα λεγόταν και γιορτή του Αϊ-Γιαλού· στην Κύπρο γιορτάζεται με εντυπωσιακά πανηγύρια σε όλες τις παράλιες πόλεις.